

Begin deze eeuw had je op talloze plaatsen in Nederland nog van die ouderwetse polders. Nu niet meer. Ze zijn verdwenen, verkaveld, bebouwd of ingelijfd door Natuurmonumenten. Op één plek na: Arkemheen, langs het Eemmeer tussen Bunschoten en Nijkerk, net over de grens van ons werkgebied.

Jaap Taapken

Arkemheen: een echte polder

De laatste echte middeleeuwse polder van ons land. Ook de polder, waar de stad Amersfoort snel dichterbij komt met een grote, toekomstige nieuwbouwwijk Vathorst. De vraag wordt actueel wat wij met deze unieke polder doen. Precies op het goede moment verscheen een (foto)boek over de Polder Arkemheen voordat deze door de onbarmhartige stedenbouw wordt overspoeld.

Het boek laat de internationale schoonheid van deze laatste ouderwetse Zuiderzeepolder zien. In het boek gaan bovendien vier betrokkenen, elk vanuit zijn of haar eigen invalshoek in op het bijzondere van Arkemheen. In Arkemheen werken gewone boeren (van wie een in 1994 de Gelderse Milieuprijs ontving) op grond waar nog een uitzonderlijk aantal en een grote verscheidenheid aan weidevogels voorkomt. Een gebied dat zelfs bij de Friese kievitseierenzoekers goed bekend is!

Een gerestaureerd stoomgemaal, enig in zijn soort in Europa, werkt er regelmatig. Terwijl de slingerende slootjes nog hier en daar dezelfde weg volgen en het patroon hebben van duizenden jaren oude kreken. Allemaal omdat eigenzinnige boeren, als enigen na de Tweede Wereldoorlog, in 1958 de ruilverkaveling wegstemden.

Tegelijkertijd met de presentatie van het boek werd op 2 mei j.l. de tentoonstelling over de Polder Arkemheen onder grote belangstelling geopend op Kasteel Groeneveld, het Nationaal Centrum voor Bos, Natuur en Landschap te Baarn. De tentoonstelling was tot 8 september te bezichtigen.

BROEDVOGELS 1995

Kortgeleden is het Sovon-inventarisatierapport 95/09 verschenen, dat is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer (regio Veluwe-Achterhoek), Provincie Gelderland en de Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden (LBL). In het vroege voorjaar van 1995 is het relatienotagegebied Arkemheen integraal op broedvogels geïnventariseerd. Het studiegebied beslaat 1427 ha., waarvan 367 ha. reservaatgebied. Het reservaatgebied is voor een belangrijk gedeelte in eigendom van Staatsbosbeheer en wordt sinds 1992 jaarlijks volledig op broedvogels geïnventariseerd.

Dit broedvogelonderzoek heeft een tweeledig doel. Ten eerste het monitoren van de weidevogels en ten tweede het volgen van de effecten van het hydrologisch beheer op weidevogels. De resultaten zijn over 1995 opnieuw in een rapport weergegeven. In 1995 werden in bovengemeld gebied 61 vogelsoorten

als broedvogel vastgesteld, waarvan 47 soorten vlakdekkend werden geïnventariseerd. Hieronder bevonden zich zes rode lijstsoorten: zomertaling (21 paren), kempfaan (2 hennetjes), watersnip (9 paren), grutto (820 paren), tureluur (268 paren), rietzanger (10 paren). Bovendien bevond zich in het gebied een kolonie van de blauwe reiger (14 nesten) en waren drie paren van de landelijk zeldzame bruine kiekendief vastgesteld. Niet zo rooskleurig staan de 'kritische eendensoorten' (zomertaling, slobbeend) er voor. De laatstgenoemde soort is in vergelijking met 1992 zelfs gehalveerd. De krakeend nam in aantal toe, terwijl de veldleeuwrik en de graspieper in aantal afnamen. De weidevogels bereiken

Kievit (Foto: H.v.d.Veen/Archief Het Vogeljaar).

---

er een zeer hoge dichtheid. Dit geldt in het bijzonder voor de tureluur, die mogelijk profiteert van de enigszins ziltige vegetaties bij de Zeedijk.

BROEDVOGELS 1996

Enkele weken na bovenstaand verslag verscheen ook reeds het verslag over 1996. De aantallen van grutto, veldleeuwerik en graspieper waren beduidend lager dan in voorafgaande jaren, hetgeen vermoedelijk heeft te maken met de extreme droogte die halverwege 1995 inzette en de strenge winter van 1996.

In een bepaald gedeelte lijkt een leegloop aan de gang te zijn van kievit, grutto en tureluur, die wordt gecompenseerd met een ander, natter deel. De meer kwetsbare soorten zoals zomertaling, kemphaan en watersnip zijn in aantal stabiel gebleven. De slobeend ging in alle telgebieden echter in aantal achteruit. In de periode 1991-1996 werden op het bedrijf Ark gegevens bijgehouden van weidevogelnesten. Het nestsucces van de grutto is daar afgenomen, terwijl dat van de tureluur, zonder duidelijke oorzaak, daar aan sterke fluctuaties onderhevig is en fors onder het landelijke gemiddelde ligt.

Literatuur:

Hans van Keken & Henk Ruitenbeek (foto's) (1997): Arkemheen, een echte polder. 64 bladzijden, 1 kaart, 5 zwartwit- en 46 kleurenfoto's. Uitgave Koninklijke BDU Uitgeverij, postbus 67, 3770 AB Barneveld (0342) 49 49 11. Prijs f 19,50.

N.D. Kwint (1996): Broedvogels van het relatienotagebied Arkemheen in 1995. 27 bladzijden, 5 bijlagen, 44 verspreidingskaarten, ISSN-nummer 1382-6255. SOVON-inventarisatierapport nummer 96/09. Uitgave Sovon, Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen (024) 6488111.

Willem van Manen (1997): Broedvogels van Arkemheen in 1996. 15 bladzijden, 2 bijlagen, 33 verspreidingskaarten. SOVON-inventarisatierapport nummer 97/02. Uitgave Sovon, Rijksstraatweg 178, 6573 DG Beek-Ubbergen, (024) 6488111.